

ДЕМОГРАФСКИ ПРОЦЕСИ В ОБЛАСТ ВЕЛИКО ТЪРНОВО ПРЕЗ 2015 ГОДИНА

Брой и структури на населението

Различни икономически и социални събития и тенденции водят до промяна в демографското поведение на населението както в страната, така и в област Велико Търново.

Текущата демографска ситуация в областта се характеризира с продължаващо намаляване и застаряване на населението, намаляваща раждаемост и нарастващо равнище на детската смъртност.

Като положителна тенденция през 2015 г. може да се отчете намаляващото равнище на общата смъртност в област Велико Търново.

Към 31 декември 2015 г. населението на област Велико Търново е 245 006 души, което представлява 3.4% от населението на страната и нарежда областта на девето място по брой на населението от 28-те области в България. В сравнение с 2014 г. населението на областта намалява с 2 776 души, или с 1.1%.

Мъжете са 118 456 (48.3%), а жените - 126 550 (51.7%), или на 1 000 мъже се падат 1 068 жени. Броят на мъжете преобладава във възрастите до 55 години, с изключение на възрастовата група 20-29 години. С нарастване на възрастта се увеличават броят и относителният дял на жените от общото население на областта.

1. Население към 31.12. по години, пол и местоживеење в област Велико Търново

(Брой)

Година	Общо	Мъже	Жени	В градовете	В селата
1990	331933	163064	168869	211951	119982
1995	315682	152781	162901	199473	116209
2000	298738	144097	154641	190705	108033
2005	283599	136368	147231	187785	95814
2011	256279	123763	132516	177892	78387
2012	253580	122463	131117	176669	76911
2013	251126	121315	129811	175473	75653
2014	247782	119752	128030	173327	74455
2015	245006	118456	126550	171215	73791

Продължава процесът на остаряване на населението в област Велико Търново. В края на 2015 г. лицата на 65 и повече навършени години са 55 020, или 22.5% от населението на областта. В сравнение с 2014 г. делът на населението в тази възрастова група нараства с 0.5 процентни пункта, а спрямо 2000 г. увеличението е с 4.1 процентни пункта.

Процесът на остаряване е по-силно изразен сред жените отколкото сред мъжете. Относителният дял на жените на възраст над 65 години е 25.6%, а на мъжете - 19.1%. Тази разлика се дължи на по-високата смъртност сред мъжете и като следствие от нея по-ниската средна продължителност на живота при тях.

В регионален аспект делът на лицата на 65 и повече навършени години е най-висок в общините Полски Тръмбеш (30.5%), Сухиндол (30.4%), и Павликени (28.6%).

Отдел „Статистически изследвания - Велико Търново“

Най-нисък е дялът на възрастното население в общините Велико Търново - 18.9%, и Стражица - 21.4%.

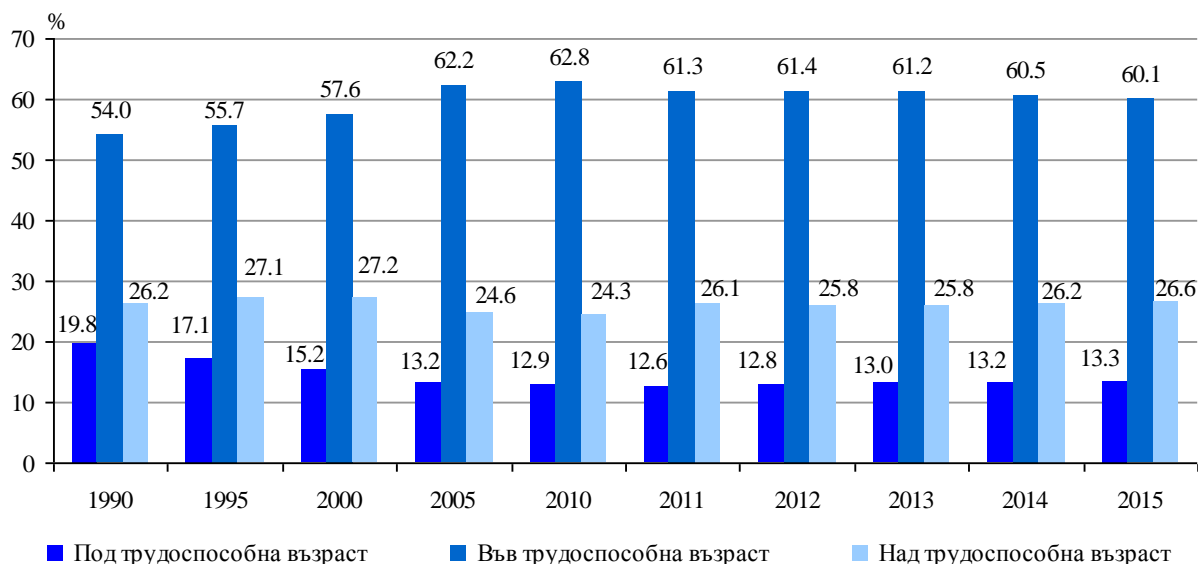
Към 31.12.2015 г. децата до 15 години са 30 633, или 12.5% от общия брой на населението в област Велико Търново и спрямо 2014 г. този дял се увеличава с 0.1 процентни пункта.

Относителният дял на населението под 15 години е най-висок в община Стражица - 17.7%, а най-нисък в общините Свищов и Лясковец – 11.1% от населението на областта.

Към 31.12.2015 г. **общият коефициент на възрастова зависимост¹ в област Велико Търново е 53.8%**, или на всяко лице в зависимите възрасти (под 15 и над 65 години) се падат приблизително две лица в активна възраст. За сравнение, през 2014 г. този коефициент е бил 52.3%, през 2013 г. - 50.9%, през 2012 г. - 49.4%, а през 2011 г. - 47.9%. Общо в осем от десетте общини в областта този показател е над 50.0%, като най-неблагоприятно е съотношението в общините Полски Тръмбеш (76.1%) и Сухиндол (73.6%), а най-благоприятно - в общините Велико Търново - 45.6%, и Свищов - 48.5%.

Остаряването на населението в областта води до повишаване на неговата **средна възраст**, която е **44.3 години в края на 2015 г.** (42.7 години за мъжете и 45.8 години за жените). Процесът на остаряване се проявява както в селата, така и в градовете, като в градовете средната възраст на населението е 42.4 години, а в селата - 48.8 години.

Фиг. 1. Относителен дял на населението към 31.12. по възрастови групи в област Велико Търново

¹ Коефициентът на възрастова зависимост показва броя на лицата от населението в „зависимите“ възрасти (населението под 15 и на 65 и повече навършени години) на 100 лица от населението в „независимите“ възрасти (от 15 до 64 години). Изчислява се в проценти.

Тенденцията на остаряване на населението води до промени и в неговата основна възрастова структура - **под, във и над трудоспособна възраст**. Влияние върху съвкупностите на населението във и над трудоспособна възраст оказват както остаряването на населението, така и законодателните промени¹ при определянето на възрастовите граници на населението при пенсиониране.

Населението в трудоспособна възраст към 31.12.2015 г. в област Велико Търново е 147 231 души, или 60.1% от цялото население, като мъжете са 77 137, а жените - 70 094. Трудоспособното население е намаляло с 2 782 души, или с 1.9% спрямо предходната година. Към края на 2015 г. над трудоспособна възраст са 65 137 души, или 26.6%, а под трудоспособна възраст - 32 638 души, или 13.3% от населението на областта.

В териториален аспект най-голям относителен дял на населението в трудоспособна възраст се наблюдава в община Велико Търново (64.0%), а най-малък - в община Полски Тръмбеш (51.5%).

Възпроизводството на трудоспособното население се характеризира чрез **коэффициента на демографско заместване**, който показва съотношението между броя на влизащите в трудоспособна възраст (15 - 19 години) и броя на излизащите от трудоспособна възраст (60 - 64 години). Към 31.12.2015 г. това съотношение е 57. За сравнение, през 2000 г. всеки 100 лица, излизащи от трудоспособна възраст в област Велико Търново, са били замествани от 122 млади хора.

В териториален аспект коефициентът на демографско заместване е най-неблагоприятен в община Свищов - 46, а най-благоприятен - в община Стражица - 86.

Териториално разпределение на населението

Към 31.12.2015 г. в градовете живеят 171 215 души, или 69.9%, а в селата - 73 791, или 30.1% от населението на област Велико Търново. Спрямо 2014 г. населението в градовете намалява с 1.2%, а в селата - с 0.9%.

Към края на 2015 г. населените места в област Велико Търново са 336, от които 14 са градове и 322 - села. Разпределението на населението по населени места в края на годината е резултат от неговото естествено и механично движение.

В съответствие с административно-териториалното устройство на България област Велико Търново е разделена на 10 общини. Най-малка по брой на населението е община Сухиндол, в която живеят 2 444 души, или 1.0% от населението на областта, а най-голяма е община Велико Търново - 87 259 души (35.6%). Спрямо предходната година единствено в община Сухиндол броят на населението се увеличава с 2,3%, докато във всички останали общини има намаление на населението, като то е най-голямо в общините Свищов и Павликени - съответно с 2.2 и 1.6%, а най малко - в община Златарица - с 0.3%.

¹ Възрастовите граници за разпределение на населението по категориите под, във и над трудоспособна възраст са определени съгласно Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж, приета с Постановление № 30 на МС (ДВ, бр. 21/17.03.2000 г.). За 2015 г. тези граници са до навършването на 60 години и 8 месеца за жените и 63 години и 8 месеца за мъжете.

Към края на 2015 г. населените места без население са 54, като населени места без население има в общините Елена (24), Велико Търново (23) и Златарица (7). В област Велико Търново се намират 34.0% от населените места без население в страната. В 134, или в 39.9% от населените места на областта живеят от 1 до 49 души, а в 87 населени места живеят до 9 души.

Раждаемост

През 2015 г. в област Велико Търново са регистрирани 2 143 родени деца, като от тях **2 132 (99.5%) са живородени** и в сравнение с предходната година броят на живородените намалява с 55 деца, или с 2.5%.

Коефициентът на обща раждаемост¹ за 2015 г. в Република България е 9.2‰, а в област Велико Търново - 8.7‰, като за областта той намалява с 0.1‰ спрямо 2014 година. Коефициентът на раждаемост в градовете на областта през 2015 г. е 9.0‰ като спрямо предходната година той намалява с 0.3‰, докато в селата се увеличава от 7.6 на 7.8‰. Най-висока е раждаемостта в община Свищов - 10.7‰, а най-ниска - в община Лясковец - 7.0‰.

От всички живородени през 2015 г. в област Велико Търново 1 089 са момчета, а 1 043 - момичета, или на 1 000 момчета се падат 958 момичета. В градовете живородените деца са 1 556 (73.0%), а в селата - 576 деца (27.0%), т.е. от всеки четири деца три са родени в градовете.

Броят на жените във фертилна възраст (15 - 49 навършени години), или размерът на родилните контингенти и тяхната плодовитост оказват съществено влияние върху равнището на раждаемостта и определят характера на възпроизводството на населението.

Броят на жените във фертилна възраст към 31.12.2015 г. в област Велико Търново е 52 911, като спрямо предходната година той намалява с 1 027, а спрямо 2000 г. - с 19 630 жени.

Друг показател, характеризиращ процеса на раждаемостта, е средната възраст на жените при раждане на дете. Данните за 2015 г. показват че 89.3% от живородените са с майка на възраст от 20 до 39 години, като средната възраст на жената при раждане на дете е 28.4 години. През последните години средната възраст при раждане постепенно нараства, като се забелязва положителна тенденция, изразяваща се в намаляването на ранната раждаемост в областта.

Относителният дял на живородените извънбрачни деца в област Велико Търново през 2015 г. е 67.8% и се увеличава спрямо 2014 г. с 2%, или от всеки три живородени две са извънбрачни. Високата извънбрачна раждаемост може да се обясни със значителното нарастване на броя съжителства сред младите хора, без те да са оформени в юридически брак.

¹ Брой живородени деца на 1 000 души от средногодишния брой на населението през годината.

Отдел „Статистически изследвания - Велико Търново“

Тоталният коефициент на плодовитост¹ е един от основните показатели, характеризиращи плодовитостта на жените. През 2015 г. средният брой живородени деца от една жена в област Велико Търново е 1.36 (1.53 за страната). Този коефициент е по-голям в селата (1.81) отколкото в градовете (1.23).

През 2015 г. в областта са регистрирани 74 случая на многоплодни раждания, като при всички тях са родени по две деца. Спрямо 2014 г. многоплодните раждания нарастват с 8 случая.

2. Коефициенти на раждаемост, смъртност и естествен прираст на населението в област Велико Търново

Години	Раждаемост (на 1 000 души)	Смъртност (на 1 000 души)	Естествен прираст (на 1 000 души)	(Промили)	
				Детска смъртност (на 1 000 живородени)	
1990	10.2	15.4	-5.2		13.3
1995	7.0	16.4	-9.4		16.2
2000	7.7	17.0	-9.4		13.9
2005	8.2	16.1	-7.9		9.9
2010	8.7	16.5	-7.8		7.6
2011	8.9	16.8	-7.9		7.9
2012	9.0	16.9	-7.9		6.5
2013	8.9	15.8	-6.9		7.6
2014	8.8	17.0	-8.2		4.1
2015	8.7	16.8	-8.1		9.8

Смъртност

През 2015 г. в област Велико Търново броят на умрелите е 4 150 души и в сравнение с предходната година техният брой намалява с 94 души (2.2%), а коефициентът на смъртност (16.8‰) е с 0.2‰ по-нисък от този през 2014 година.

Смъртността сред мъжете (18.2‰) продължава да бъде по-висока в сравнение със смъртността сред жените (15.5‰). През 2015 г. на 1 000 жени умират 1 096 мъже. Продължават и силно изразените различия в смъртността сред градското и селското население. Коефициентът на смъртност е по-висок в селата (27.0‰) отколкото в градовете (12.5‰).

В териториален аспект най-висока е смъртността в община Сухиндол - 35.6‰, а най-ниска в община Велико Търново - 12.9‰.

Показателят за преждевременната смъртност² в областта през 2015 г. е 20.0% и не се различава от този за 2014 година. В стойностите на показателя за преждевременна смъртност има съществени разлики при мъжете и жените. Докато умрелите жени на възраст до 64 години вкл. са 12.7% от всички умрели жени, то сред мъжете този относителен дял е два пъти по-голям - 26.7%.

¹ Среден брой живородени деца, които би родила една жена през целия си фертилен период съобразно възрастовата плодовитост през отчетната година.

² Относителен дял на умрелите лица под 65-годишна възраст от общия брой на умиралията.

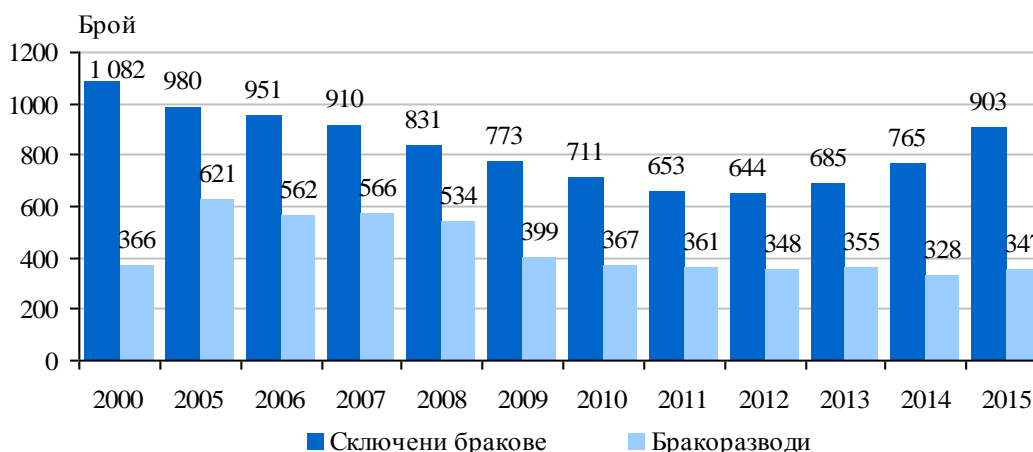
Отдел „Статистически изследвания - Велико Търново“

През 2015 г. в областта са починали 21 деца на възраст до една година, а коефициентът на детска смъртност¹ е 9.8%. През 2015 г. се прекъсва положителната тенденция след 2008 г. за намаляване на детската смъртност и коефициентът на детска смъртност в област Велико Търново започва да нараства значително.

Бракове и разводи

През 2015 г. броят на сключените бракове в област Велико Търново се увеличава. Регистрираните юридически бракове са 903 и са със 138 повече от предходната година. От всички регистрирани бракове 72.4% (654) са сред населението в градовете, докато в селата са сключени 249 брака.

Фиг. 2. Брачност и бракоразводност в област Велико Търново

Увеличението на броя на сключените бракове води и до нарастване на коефициента на брачност², който достига 3.7‰ (с 0.6‰ по-голям от предходната година).

Броят на разводите през 2015 г. е 347 и е с 19 повече от 2014 година. От всички прекратени бракове 81.8% се отнасят за населението в градовете.

Вътрешна и външна миграция на населението

През 2015 г. 2 165 лица са се заселили в област Велико Търново от други населени места в страната, а 2 639 лица са заявили промяна на своя настоящ адрес от областта в други области на Република България.

В границите на област Велико Търново 2 616 лица са променили настоящия си адрес от едно населено място в друго. Най-голям относителен дял на териториално движение има направлението „град - село“ (47.1%), а най-малък направлението „село –

¹ Брой умрели деца на възраст под 1 година на 1 000 живородени.

² Брой сключени бракове на 1 000 души от населението.

Отдел „Статистически изследвания - Велико Търново“

село“ (10.7%). Миграционните процеси в направленията „град - град“ и „село - град“ са съответно 20.7 и 21.5%.

През 2015 г. 668 души са заявили промяна на своя настоящ адрес от областта в чужбина, а лицата, които са сменили местоживеенето си от чужбина в област Велико Търново са 384.

Естествен и механичен прираст на населението

Броят и структурите на населението се определят от размерите и интензивността на неговото естествено и механично (миграционно) движение.

Разликата между живородените и умрелите представлява естественият прираст на населението. След 1990 г. демографското развитие на област Велико Търново се характеризира с отрицателен естествен прираст на населението. **През 2015 г. в резултат на отрицателния естествен прираст населението на областта е намаляло с 2 018 души**, или с 39 души по-малко в сравнение с 2014 година.

Намалението на населението, измерено чрез **коэффициента на естествения прираст¹**, в област Велико Търново е минус 8.1%. Коэффициентът на естествен прираст в градовете е минус 3.5%, а в селата - минус 19.2%, или намалението на населението в областта в резултат на естествения прираст се дължи предимно на негативните демографски тенденции в селата.

През 2015 г. всички общини в областта имат отрицателен естествен прираст.

С най-малки по стойности коефициенти на отрицателен естествен прираст са общините Велико Търново (-4.0%) и Свищов (-6.7%). С най-голямо намаление на населението вследствие на високия отрицателен естествен прираст е община Сухиндол, в която този коефициент е минус 25.2%.

Съществено влияние върху броя и структурите на населението оказва и механичният прираст (нетното салдо от външната и вътрешна миграция), който също е отрицателен - минус 758 души. Той се формира като разлика между броя на заселилите се и изселилите се от областта.

Намалението на населението в резултат на външната и вътрешна миграция в област Велико Търново, измерено чрез **коэффициента на нетна миграция²**, е минус 3.1%. Коэффициентът на нетна миграция в градовете е минус 8.8%, а в селата - плюс 10.3%, или намалението на населението в областта в резултат на механичния прираст се дължи на негативните демографски тенденции в градовете.

В териториален аспект общо в седем от десетте общини в областта коефициентът на нетна миграция е отрицателен, като този показател е най-висок в община Сухиндол - плюс 48.0%, а най-нисък в община Свищов - минус 15.6%.

¹ Разлика между броя на живородените и броя на умрелите на 1 000 души от средногодишния брой на населението.

² Отношение на нетната миграция към средногодишното население през годината.

Отдел „Статистически изследвания - Велико Търново“
Методологични бележки

Броят и структурите на населението към края на всяка година се изчисляват на базата на данните от предходната година и данните за естественото и механичното движение на населението през текущата година.

Източник на данните за броя и структурите на населението е Информационна система „Демография“ в Националния статистически институт. Източник на данните за естественото и механичното движение на населението (раждания, умирения, бракове, разводи, вътрешна миграция) е Единната система за гражданска регистрация и административно обслужване на населението. Те се регистрират чрез документите образци ЕСГРАОН - ТДС: съобщение за раждане, съобщение за сключен граждански брак, съобщение за прекратен граждански брак, съобщение за смърт и адресна карта за промяна на настоящ адрес.

Източник на данните за външната миграция са: Единната система за гражданска регистрация и административно обслужване на населението Образец ЕСГРАОН - ТДС: адресна карта за промяна на настоящ адрес; Националната агенция за приходите; Национален осигурителен институт; Министерство на вътрешните работи; Оценки на емиграционните потоци.

Данните за броя на населението и за настъпилите демографски събития в териториален разрез са представени според административно-териториалното устройство на страната към 31.12. на съответната година (населени места, общини, области) и статистически райони по настоящ адрес. Това е адресът, който отговаря на документално заявеното местоживее на лицето. Броят и структурите на населението в края на 2011 г. са изчислени въз основа на получените резултати от проведеното към 01.02.2011 г. преброяване на населението и съответните изчисления за естествения и механичния прираст, получени от текущата демографска статистика за останалите единадесет месеца на годината.

Възрастта на населението в края на годината е изчислена към 31.12. в навършени години. Възрастта на лицата при настъпване на демографско събитие се изчислява в навършени години въз основа на датата на раждане и датата на съответното събитие, т.е. възрастта, която лицата са достигнали при настъпване на събитието.

При изчисляване на демографските показатели се използва съвкупността на средногодишното население. Средногодишният брой на населението е средна аритметична величина от изчисленото население към края на предходната и края на отчетната година.

Допълнителна информация относно методологията и данните за населението и демографските процеси е публикувана на интернет страницата на НСИ - <http://www.nsi.bg>.